

CSALÁD ÉS ISKOLA.

NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI SZAKKÖZLÖNY,

szülők, kisednevelők, tanítók és a nevelésügy barátai számára.

KIADJA A KOLÓZSMEGYEI TANÍTÓ-TESTÜLET.

FELELŐS SZERKESZTŐ: Czirják Albert.

Belmunkatársak: DR. BARTÓK ISTVÁN, BOD PÉTER, BOROS GYÖRGY, DR. CSERNÁTONI GYULA,
DR. FERENCZI ZOLTÁN, RIEGER IMRE, SÁNDOR JÓZSEF ÉS SÓLYOM JÁNOS.

Megjelen — július és augusztus havát kivéve — havonként kétszer, legalább egy ivnyi tartalommal.

Előfizetési ára: egész évre 3 frt., félévre 1 frt 50 kr.
Pályázatok s egyéb hirdetések petit soronként 5 krral számítottak.

E közlöny beltartalmát illető közlemények a szerkesztőhöz (Főter 30-ik szám.), az előfizetési pénzek, hirdetések és reklamációk pedig — NAGY KÁLMÁN közs. isk. igazgató-, egyleti pénztárnok czimén — a kiadó hivatalba (Feleki út 1. sz. a.) küldendők.

Az erkölcs és vallás tanításáról.

Sok iskolában felületesen tanítanak az erkölcsre. Franciaországban, Belgiumban, Schweicz Genf canton-jában az erkölestan a tantervből egészen ki van hagyva. Sőt már azon hajlam is kezd nyilvánulni, hogy az egész erkölestan jó lesz a tantervből kitörölni. Ez hibás, túlhajtott eljárás volna. Az iskola feladata, hogy a gyermek nevelését tökéletesítse, ezt egyedül a szülők el nem végezhetik. Az erkölcsi érzet adja meg az ember valódi becsét, ily érzetekhez tagadhatatlanul jó példa által jutunk; de mennyivel könnyebb lesz e munkánk, ha a jó példához a gyakoroltatás is járul. E gyakoroltatás, azaz az erkölcs tanítása mellett bizonyít az is, hogy a jó példa létezését nem tételezhetjük fel mindennütt; mindenkor és mindenkinél. Való az is, hogy a mai napság gyakorolt és felekezetek által vezetett vallásos oktatás a kívánatos célt, t. i. előképzést a vallásos életre, nem törekszik megadni.

A vallás tanítás fő hibája, hogy a szellemi fejlődéssel nem tart lépést. A megfoghatóról a fogalomra jönni, ezzel kezdődik a vallásos oktatás, és ez egy abstractióval, az isten fogalmával halad, mely megfelel egy magas foku művelt gondolkozó fő felfogásának, de nem a gyermeki elmének. A felnőtt embernek lehet tanulmány tárgya a biblia, mint művelődés történelmi momentum, de nem a gyermekeknek. A vallás és erkölcs tanításánál a fő dolog az, hogy a felvett tananyag igaz legyen, a körülményeknek feleljen meg. A mostani vallás nevelés e tudomány köréből oly dolgokat is tanít valók és megtörténeteknek, melyekről jól tudjuk, hogy se nem igazok, se nem valók, és soha meg nem történhetek.

Lehet ugyan, hogy van olyan vallás-tanító, ki az ilyenek megtörténhetését betűről betűre elhiszi; de azt is fel kell ő róla tennünk, hogy tudni fogja azt, hogy vannak józan ítéllettel bíró emberek, kik ezen történetek egykori létezésében valóban kételkednek. E téren nekünk az ismertről az ismeretlenre kellene hogy menjünk. A vallás tanítás kezdetét veszi minden emberi gondolkozás határán kívül eső dologgal, s azután kerül ismert viszonyokra, melyeket az emberi életre is lehet alkalmazni. A vallás és erkölcsi oktatásnak alkalmazottnak kellene lennie, mert hogy nem alkalmazott, éppen ebben van egy nagy és messze kiható visszasság. Tényleg alkalmazni nem szokták, és nem is lehet alkalmazottan tanítani; mert a jelenleg tanított vallásoknak az alapszemléje a szeretet, elméletileg és gyakorlatilag az „Én”-ről való lemondásban nyilvánul, míg a valódi élet-

ben az „Én” mindenütt ténykedő szerepet viszen. A vallás és az élet között már elvileg is válaszfal van, melyet az erkölcs még inkább szétválaszt, mivel elvei szerint van vallásos morál, és gyakorlatilag nyilvánuló morál, mely elv szerint az első feltétlenül az „Én”-hez csatolja magát, míg a második az „Én” nyilvánulásaiban magasztos célját a mások jóllétére vagy javítására való törekvésben véli elérhetőnek, s míg az első megnyugszik egy mindent felőlelő szeretetben, a másik szemé előtt az általános igazságosságot tartja. A mint a modern emberiség mind tovább-tovább halad, az erkölcs és vallás tanítás között az űr mind távolgobb lesz, és ez méltán kelt aggodalmat. A gyermek a vallás-erkölcsi parancsolatokat könyv nélkül megtanulja s azután csak azokat követi, melyeket környezetében lát s melyet környezete is követ. Tehát egy erkölcsi környezetnek léteznie kell körülötte, a mely erkölcsösen cselekszik a nélkül, hogy mélyebben bonczolgatná a vallás-erkölcsi elveket: s így támad az eltérés a tudományban és az életben, mert az iskola erkölestana más, és más a szülői házé. Tehát ha rendes oktatás által az iskolában nem kapja meg azt, hogy mi a mértéke az erkölcsöknek s így a szülői háznál, már abban az időben, midőn erkölcsi érzetnek fejlődnie kellene, valamely álerköles tapad réá, mely nem hogy tovább fejlesztené lelkét és kedélyét, hanem éppen meghamisítja. De van ezen kívül még más rosszabb következménye is. A legtöbb esetben a vallás tanító vagy elfelejti, vagy soha fel nem tudja fogni, hogy az iskolai vallás oktatásnak is, mint más oktatásnak is az a célja, hogy a tanítványt emberies érzelmekre mívelje. Ezen magasztos cél elérésére, a mint már tapasztalatból is tudjuk, a vallás tanítás régi időtől fogva könnyítette az emberi érzések nemesítését. Tehát ha egyáltalában sem vallást, sem erkölestant nem tanítunk, mint az már sok helyen felekezetenküli iskolában, annyira lábra kapott, hogy csudálni lehet azt, ha a tanítványok meg tudják mondani, melyik vallásnak hivei. Sokkal rosszabb lesz a körülmény ottan, hol vallás tanító ugy akar tanítani, hogy túllépi a confessio határát, és olyan vallást akar tanítani, melynek alapja nem az összes emberiséget átölelő szeretet, hanem olyan alaphól indul ki, melynek akkor lehetett csak hatása, midőn az emberiség művelődése még csak kezdetleges állapotban sínlődött. Ilyen oktatás a modern iskola céljaival homlok-egyenest ellenkezik, mert napjainkban az általános emberi képzésnek az elérésére olyan tanok szükségesek, melyek kihatásukban is mindig a közjót emelik. 1886-ban a francia cultusminiszter Goblett védelmezte a senátus-

ban a francia congregationalistáknak eltiltását a tanítástól, s azt mondotta: hogy Franciaország nem akarja azt, hogy gyermekeinek olyan tantanítsanak, hogy a munka büntetés, az élet pedig vezeklés. Az iskolákban is szükséges, hogy a tanító is első sorban tanító legyen, és tanítson olyan tudományt, mely az általános emberi művelődésnek egyik elmaradhatatlan kelléke. Egy ilyen, és igen fontos tudomány valóban a vallás. Mert akár milyen szempontból vétessék az fel, s akár milyen terjedelemben ismertessék, mindig valóban olyan eredményeket mutatott fel, melynek alapján a pozitív és negatív tudás felépülhetett, s benne mint összesben kifejezést nyerhetett. Benne láthatta az emberiség, hogy mit tud és mit nem képes tudni, s mindig úgy tűnt fel, mint az eszményi fogalmaknak egy egésze, de a mely mégis alkalmazkodott a benne élő emberek szellemi életéhez, mint végtelen hatalom, mint határtalan szeretet, mint végtelen igazságosság, vagy általános bölcsesség, névszerint mint teremtő, személyesítve mint isten, gondolat által fel nem érhető lény, ki mindig és minden időben az emberi ismeret fogalmában a legmagasabb helyre volt helyezve. Ebből tehát világos, hogy a vallás az összes pozitív és negatív tudásnak az eredménye volt, és minden tudást felölel, és mint minden más tudományt, az ember készen nem kaphatta, hanem lassanként fejlődött ki, s fejlődésének rendes menete volt, míg az egész tudománygyűjtemény nőtte ki magát. E szerint tehát épen oly lehetséges a vallás-oktatásnál azon törvényeket alkalmazásba venni, melyek más tudományos tárgyak tanításánál tekintetbe vétetnek. Nekünk a körülöttünk fekvő dolgokból kell kiindulnunk, és a valóban létező körülményeket kell felvennünk. Tény az, hogy a lételének örvendő gyermek, ezen lételt másnak köszönheti, közvetlenül szülőinek, közvetve szülői elődeinek. Továbbá, hogy az egész tenyésző élete úgy neki, mint a hozzá közel állóknak folytonos és szükségképen kieserélésen alapszik, embertársai és szülőföldjével. Ezen kölcsönösség a szónak tágabb értelmében csak kölcsönös bizalman alapulhat. Mindezt, mint természetes levezetést nem lehet magyarázni, hanem magával a gyermekkel a mindennapi eseményekből ki kell találni. Tehát kimutatható tények, melyek közvetlen tapasztalatokból úgy tűnnek fel, hogy a kölcsönös bizalomnak alapja az életben az igazságosság. E szerint a gyakorlati erkölstanak első parancsolatja röviden nem így hangzana: „Szeresd felebarátodat, mint tenmagadat;” mert ily logikát a gyermek nem tud felfogni, s a valódi életben is alig lehet ezen parancsolatot teljesíteni. Ellenben így: „Szeresd felebarátodat, a mint ő azt valóban megérdemli.” Itt azonban nem célom; hogy az erkölstant és vallást, mint tantárgyat párhuzamosan taglaljam; hanem mivel ezen a téren a tanításban nagy zavart látok, két tudományt valóban fejlődését, a tanításban célját akarom röviden vázolni.

Különbözik a kettő között az összekötő kapesok magoktól tünnek fel. A létezőnek ténye s a tovább létezhető egyik a másiktól megérthető, különösen a gyermekeknek, kiknek nincsen még pessimista beteges logikájuk, és az élethez kedvet éreznek, felfoghatják a kötelességeket, a mint azok a természetben körülöttünk észrevehető, ilyenek: család és hazaszeretef, embertársunk szeretete. Ezeknek gyakorlásából keletkezik az igazi és valódi szerénység, ama szerénység, mely távol van attól, hogy képmutató alázatossággá váljon. Az igazságszeretet érzetéből önkénytelenül az embereknek egymás irányában való kölcsönössége, mint a mely nyilatkozik hűségérzetben, a kötelesség iránti hűségben, és egy általános solidaritásban. Egy ilyen erkölstan bizalmat ébreszt az összes irányában. Ilyen irányban vezetett val-

lások érzés felkeltésére irányított erkölstan tanítás kezdetétől végéig tényeken alapszik, és minden belőle felfogható és megérthető. Kötelességek és jogok nem csak szavakban taníthatnak, hanem tényleg gyakoroltatnak. Ehez járul még az oktatás is, mely által a tanítvány beláthat ama benső összefüggésbe is, melyet ő tényleg más tantárgy tanulásánál tapasztal. E mód szerint az erkölcsi fejlődésnek is természeti menete van. Miután csak is a felfogható válhatik fogalomná, mely a hypothesiseket magából mind kizárja, e módon hát nem kell semmi empiriát tanulni. A tanító is figyelmét egészen a tárgyra fordíthatja s ehez a tárgyat megtalálhatja a gyermek mindennapi életében, vagy pedig az emberiség fejlődési történetében. Hogy ha a tanítványokat e módon vezéreljük a tudásra, akkor vallás-erkölcsi fogalmak megismerésére is megtanítjuk. Ezen az úton fogják megtanulni azt, hogy az erkölcs útján vallásra lehet jutni. A mi most nehezen megy, megérteni bajos s így csak hinni lehet, és ezért az élet folyamán nyom nélkül eltűnhetnek az emlékből, eme másik úton egy olyan vallássá válik, hogy az összes ismert dolgoknak koronája lesz a lélekben, tényleg legfőbb jó az egyesnek és áldás az összes emberiségnek.

Dr. Bartók István.

Bölcselmi és népiskolai neveléstan. *)

A bölcselmi neveléstan, (mint a melynek képviselőiül az újabbkori bölcselők, kik bölcsészeti, eredeti rendszereket teremtettek, tekinthetők, mint Kant, Fichte, Hegel, Schelling, Herbart, Beneke, Schleiermacher és Schopenhauer,) a bölcselmi, lélektani és erkölctani rendszerektől függ és befolyásuk alatt áll, s azok jellemző tanait és egyoldalúságait visszatükrözve, különböző, egymástól élesen határolt irányokban szalad szét, a melyek közül egyik sem tarthat igényt általános érvényességre.

A népiskolai neveléstan, (melynek képviselői az újabbkori paedagogok közül: Pestalozzi és Diesterweg, továbbá Denzel, Zerrenner, Harisch, Graser, Gräfe, Kehr, Dittes, Schütze és mások) saját területén épült, autonóm tudomány, a melynek különböző tanai, rendszerei általános elismerést ugyan nem arattak, de alap-tanaiban nem mutatnak oly éles különbséget és ellentétet fel, hogy azokat ne lehetne elenyésztetni avagy kiegyenlíteni, a miért is a népiskolai neveléstanak közvetítő állást tulajdoníthatunk az egyes bölcselők-neveléstudományi rendszerek között.

A bölcselmi neveléstan szigorúan logikai-tudományos kiképzésre törekszik, a mint az a fogalmak meghatározásában, az itéletek és következtetések helyességében, a rendszerek rendjében és minden neveléstudományi rendszabály (igaz, hogy csak többnyire föltételes) megállapításában nyilatkozik, és ezért paedagogiai gondolkodásunkra nézve kiváló, jó iskola. Külön, saját terminológiájáért és tudományos nyelvezeteért azonban nélkülözi az általános megérthetést, és félő, hogy a formalismusban megmered.

A népiskolai neveléstan nélkülözi a szigorúan tudományos szerkezetet és a nevelői intézkedések pontosabb lélektan-erkölcsi meghatározásait, de ezzel egyszerűsége feltételes jellegű. Általánosan érthető nyelven szerkesztve, nem bilincseli a szabad gondolatot merev fogalmak és formák közé, s így tudós ellensúlya minden bölcselők-neveléstudományi rendszernek.

*) E cím alatt tartotta meg Dr. Hummel (Lipce) az általános országos tanítóegyesület 7-ik nagygyűlésén, Freiberg városában, rendkívüli tetszéssel fogadott nagyérdemű értekezését, melyet főbb tételeiben — a felolvasás kiváló jelentőségeért — mi is közlünk. Szerkesztő.

A *bölcselmi neveléstan*, általános fogalmakból és tételekből indulva ki, voltaképpen spekulatív tudomány, és mint ilyen a deduktív (syntetikus) módszert alkalmazza, és minthogy szerzőiknek terjedelmes paedagogiai tapasztalataik nem voltak, nem egyszer keresztül nem vihető, neveléstügyi követelményeket állít fel.

A *népiskolai neveléstan*, gazdag tapasztalataira támaszkodva, kiválóan gyakorlati tudomány, és mint ilyen az induktív (analytikus) módszert alkalmazza, és ezért a paedagogiai törvények megállapításánál a tévedésnek kevésbé van alávetve, a bölcselmi neveléstan próbakövül szolgálhat, mint ez amannak, minthogy mindkét nyomozó rendszer az igazság felderítéseért összeköttetésbe hozandó.

A *bölcselmi neveléstan* általános tartalmu fogalmakat és tételeket ad elő, leginkább a nevelés, azután a magánoktatás és a felsőbb intézetek oktatását illetőleg, kevesebbet ad a népiskoláról; majdnem kizárólag neveléstügyi tudománytan.

A *népiskolai neveléstan* az oktatást kimerítőleg tárgyalja, a népiskolai gyakorlatnak egyes előképeket ad, és ennyiben ez is paedagogiai műtan.

A *bölcselmi neveléstan* szabadon, messzirehatólag vizsgál, követelményeit valósítja tekintet nélkül a létező állapotokra, egymással szembeálló akadályokra és koráramlatokra, és ezért a jellege eszményi.

A *népiskolai neveléstan* az adott viszonyoknak igyekszik eleget tenni, tekintetét először is elérhető czélokra irányozza s jellemző vonása inkább józan, realistikus.

A *bölcselmi neveléstan*, mint a bölcsészettől függő, s így részben deduktív és a nevelői gyakorlat felett álló tudomány, semmikép sem pótolhatja a népiskolai neveléstant miut autonom, induktív és gyakorlati tudomány, sőt inkább a *népiskolai neveléstané az elsőség*, és ezért a gyakorlati tanítónak első sorban ajánlandó, hogy a classikus népiskolai paedagogokat tanulmányozza, a mely tanulmány azután a bölcselmi neveléstanal gazdagítva, kiegészítve mindig irányadó befolyást gyakorolhat a neveléstanak mint tudománynak tovább fejlesztésére és a gyakorlati tan és alakulására

Avar.

A magyarországi tanítók országos segélyegylete ügyében.

A magyarországi tanítók „Eötvös-alap“-ja, mely a hazai tanítók özvegyeinek és árváinak, valamint a nyugodalomba lépő kiérdemült agg tanítóknak 50—100 frtnyi segélyösszegeket és a felsőbb iskolákba járó jelesen tanuló tanító gyermekeknek 50—100—200 frtnyi ösztöndíjakat nyújt, jótéteményeit felekezeti és nemzeti különbségre való tekintet nélkül osztja ki. Ezen országos jótékony egyesület 12 évi működése alatt 129 róm. kath., 59 ev. ref., 59 ág. hitv. ev., 5 unit., 4 gör. kath. és 40 izr. vallásu, összesen 295 tanítói családot segélyezett, s e czélra együtt véve 22,180 frtot utalványozott. Ezen kívül két ízben tekintélyes összegeket gyűjtött az árviz által sújtott vidékek tanítói számára, és 9 év óta 2 egyetemi tanulónak, a kik vidéki tanítók fiai közül választottak, évenként 120—120, összesen 2160 frtot juttatott irodai segédkezésért, továbbá a tanítók országos árvaházát is 500 frtnál többel támogatta.

A tanítók ezen országos jótékony intézete azonban még ma is sokkal gyöngébb, semhogy kitzított szép feladatának a legszerényebb módon is megfelelhessen. Évenként igen számos folyamadót, üres kézzel kénytelen az

„Eötvös-alap“ jótéteményeit osztó országos bizottság elutasítani, pedig épen most, ez idő szerint kezdődik az „Eötvös-alap“ legnehezebb korszaka, minthogy napról-napra szaporodnak azon kiérdemült tanítók, a kiket pénzügyi tekintetekben az 1875 diki országos tanítói nyugdíj törvény csak azért zárt ki a tanítói nyugdíjintézet áldásaiból, mivel e törvény szentesítésének idejében már betöltötték volt életöknek 50-dik évét. Ugyanezekért az „Eötvös-alap“-ot gyűjtő és kezelő országos bizottság azon alázatos kérelemmel fordul a hazának minden egyes hű fiához, különösen pedig a népoktatás ügy iránt melegebben érdeklődő iskolaszéki tag urakhoz és a királyi tanfelügyelőségekhez; fogadják az „Eötvös-alap“ ügyét hathatós pártfogásukba és figyelmeztessék a hazának polgárait is arra, hogy emlékezzenek meg filléreikkel a nemzet legszerényebb napszámosságainak jótékony egyesületéről.

A haza minden egyes néptanítóját pedig ezennel ismételve felszólítjuk, lépjenek azon néhány ezer lelkes kartársaik sorába, a kik már évek óta hetenkint 2—2 krral, évenként 1 frttal járulnak a kartársi közérzület és szeretet szent oltárához, annyival is inkább, mivel hogy ha a hazának minden egyes néptanítója ezen aránylag csekély összeget meghozná, országos jótékony intézetünk évenként 25,000 frttal gyarapodnék, és a magyar tanítóság hozzá méltó ünérzettel tekinthetne az „Eötvös-alap“-ra, mint olyanra, mely még a németországi tanítók hatalmas Pestalozzi alapját is felül mulja, nem csak a czélt, hanem áldásos működésének sikerét tekintve is.

Tisztelettel alulírottak készséggel szolgálnak gyűjtőivekkel és alapszabályokkal minden egyes iskolai hatóságoknak és iskolának, a mint erre levelezési lapon felszólíttatnak. *Eddigélé kibocsájtott gyűjtő-veincknek gondozóit pedig alázatosan arra kérjük az „Eötvös-alap“ országos bizottságának nevében, legyenek szivesek azokat a gyűjtés eredményével együtt az „Eötvös-alap“ pénztárnokához, Örcley János fővédrosi tanító úrhoz (Budapest, VIII. ker. ösz-utczai közs. el. iskola) legkésőbb 1888. január 10-ig beküldeni, hogy a nyilvános nyugtatványozást a „Néptanítók Lapj“-nak hasábjain eszközölhessük.*

A midőn a magyarországi tanítók „Eötvös-alap“-jának érdekében felemelt esdő szózatunkat e becses lapok mélyen tisztelt olvasóinak kegyeibe és pártfogásába ajánljuk, maradtunk kitünő tisztelettel.

Budapesten, a tanítók „Eötvös-alap“-jának országos bizottsága nevében: *Pélerfy Sándor*, elnök. *Luttenberger Ágost*, titkár.

Titkári jelentés

a kolozsmegyei tankerületi tanítótestületnek 188⁶/₇-ik évi működéséről. *)

Mélyen tisztelt Közgyűlés!

Tanítótestületi életünkben eltel a 16-ik év is. Vesünk pillantást egyleti életünknek múlt évi működésére, meggyőződést szerezni a végből, vajjon a lefolyt év egyleti életünket előbbre vitte-e a kitűzött cél felé, avagy eltel nyomtalanul.

E végből engedje meg a m. t. Közgyűlés, hogy tanítótestületünk múlt évi működését rövid kivonatban bemutathassuk.

De mielőtt ezt tennem, fel kell említenem azon változást, mely tanítótestületünk tisztviselői karában történt.

*) Felolvasatott a tanítótestületnek f. évi okt. 26-án tartott közgyűlésén.

Választmányunknak 1887. jan. 8-án tartott ülésébe érkezett be Standner Gyula titkárnak lemondó levele, azon indokolással, hogy a várostól messze fekvő tanintézetnél nyert állomást (a kir. javítóintézetben családfe), s e miatt gyűlésünk pontosan nem jelenhetik meg s így képtelen a bizalmat megköszönve visszavonulni. Ennek alapján, midőn a titkári teendők tovább vitele alól Staudner Gyulát választmányunk felmenti, egyszersmind egyleti életünkben tanusított több évi buzgó munkálkodásáért jegyzőkönyvi köszönetet szavaz. Ugyanezen gyűlésből kifolyólag alapszabályunk értelmében intézkedés történt a titkári állás ideiglenes betöltése felől, mennyiben a titkári teendők tovább vitelével Elek Gyula vál. jegyző bízott meg. A febr. 5-én tartott vál. gyűlésnek már jegyzőről kellett gondoskodnia, mivel e közben Balázs József vál. jegyző lemondása is beérkezett, felsokasodott teendőit hozván fel okul. Az üresedésbe jött két jegyzőséget ideiglenesen Klis Lajos és Körösi József tagtársak szíveskedtek elvállalni.

Tanítótestületünk tisztviselő kara említett személyváltozással működött tovább, idejéhez és erejéhez mért eredménnyel.

Tanítótestületünknek a múlt egyleti évben volt 3 tiszteletbeli, 11 pártoló, 43 alapító, 69 önkéntes és 84 kötelezett tagja. Összesen 210.

Testületünk működött mint központi választmány, központi kör, nevelésügyi-, könyvbíráló bizottság, bánffy-hunyadi-, gyalui-, almásmenti- és mocsai kör.

Lássuk ezeknek külön-külön való működését.

Központi választmány.

Az egyesületi év folytán a központi választmány tartott 12 gyűlést. Első gyűlést 1886. nov. 6-án tartotta, a mikor a közgyűléstől áttett ügyeket intézte el. Nevezetesen a titkár által megküldette a köszönő iratokat a közgyűléstől meghatározott személyeknek és testületeknek. Kiadta a felmentő iratokat a múlt évi tisztviselőknél; bizottságok által adatta át az új hivatalnokoknak a közpénztárt, a „Család és Iskola“ pénztárát, az „Eötvös alap“ pénztárát, a tanszertárt és könyvtárt. — A közgyűlés határozata folytán újonnan átdolgoztatta a nev. ügyi bizottsággal tanítótestületünknek „alapszabály“ tervezetét, melynek megvitatása és elfogadása mai közgyűlésünk sorrendjének egyik pontját teszi.

A múlt évi közgyűlésnek már bejelentette Paál Ferencz igazgató tanár úr, hogy b. e. néh. Váradi Károly tanfelügyelő emlékének megörökítésére eszközözendő gyűjtés végzése céljából a választmány egy bizottságot alakított. Most van szerencsém jelenteni a mélyen tisztelt Közgyűlésnek, hogy bizottság és a vidéki kartársak fáradozása s a nemes szívű adakozók segítségével a kitűzött cél elérte. A hála és kegyelet által tegnap tartott „**emlékünnepe**ly“ sokáig, nagyon sokáig fog élni lelkünkben, s ha talán idővel ezt a feledés leple boritná, ott fog állani az „**emlékkö**“, mely ha elporladna s megszűnnék kedves emléket őrizni, akkor is fog élni emléke a „**Váradi alapban**“ talán örökké. **Emlékünnepe**ly, **emlékkö**, és **alap**, ez a három legyen a mi kegyeletünk adója. Ennél többet nem adhatunk, nem, mert a mit adtunk, azt adta a „szeretett“-nek a „szeretet.“

Választmányunk elhatározása folytán a gyűjtést az „**alap**“ mentől nagyobbá való tétele céljából tovább folytatja, épen ezért végleges elszámolását a jövő közgyűlésen teszi meg. A begyűlt összegről a „Cs. és I.“ adott és fogadni ezután is pontos kimutatást.

A közgyűléstől választmányunkra bízott „**Család és Iskola**“ ügye legjobb megoldást nyert, mennyiben annak díj nélküli szerkesztését **Bod Péter** nőképz. tanár volt szíves elvállalni, s hogy egyleti szakközölnyünk a „tagtárs“ úr

szerkesztése alatt nem hanyatlott, de emelkedett, azt bizonyítanunk felesleges. Folyó év szept. 7-én tartott választmányi ülésen bejelentett Bod Péter tanár úrnak szerkesztői tisztelettel való visszalépése, mivel a nagymélt. vall. és közokt. ügyi miniszter úr önmagyméltósága által a nagyszabedbeni állami népoktatási intézetek igazgatójává neveztetett ki. Választmányunk midőn sajnálattal vette tudomásul Bod Péter tanár úrnak tanítótestületünkben való kilépését, egyszersmind az eltávozott tanár úrnak jegyzőkönyvileg mondott köszönetet tanítótestületi életünk iránt tanusított jó indulatáért, s végzett önzetlen munkálkodásáért. Ezen gyűlés a megürült szerkesztői tisztségre **Czirják Albert** polg. isk. tanár, mint lapunk egyik munkatársát határozta felkérni. A tanár úr készséggel engedve választmányunk felkérésének, lapunknak ez évi 13-ik számát már saját neve alatt adta ki, melyért azt hiszem a t. közgyűlés elismerését méltán megérdemli.

Dr. Rózsahegy Aladár egyetemi tanár úr gyűléseinken felolvasott tanuságos értekezéseit az **iskolai egészségügyről** kinyomatta választmányunk, a tiszta jövedelmet a „Kolozs megyei tanítótestület segély-alapja“ javára szavazta meg.

A „Pápa esperesi kerület róm. kath. tanító egyesület“ kérelmére a 14 évet szolgáló, állomásától törvény ellenesen megfosztott **Zubeck Lénárt** pusztai gymothai néptanítónak 5 frtot szavazott meg a közpénztárból.

Sürgönyöket küldött az elnökség a tanítótestület nevében **Gáspár János** kir. tanácsos és tanfelügyelő úrnak az „Alsófehérmegyei tanítótestület“ által rendezett 1886. december 8-án N.-Enyelen megtartott 50 éves jubileuma alkalmából. Továbbá a „Maros-tordamegyei tanítótestület“ **Nagy Antal** marosvásárhelyi nyug. ref. tanítónak, mint tiszteletbeli tagjának arany érdemkeresztel való kitüntetése alkalmára 1887. márcz. 27-én rendezett ünnepélyen tanítótestületünk szintén sürgönyben kifejezett jó kívánataival vett részt.

Kozma Ferencz kir. tanfelügyelő úr egy átiratban kereste meg választmányunkat a vallás és közoktatásügyi m. kir. miniszter úr önmagyméltóságának 1885. jan. 3-ról 48,761—1884. sz. a. kiadott magas rendelete folytán oly czélből, hogy az élet mentés és egészségtan tanításának módjára s a népiskolai tantervbe való beillesztésére egyöntetű tervezet állapittassék meg a megye elemi és felső népiskolára nézve, a néh. Dr. Széll Lajos által szerkesztett „Életmentés és egészségtan“ és „Vezérkönyv az életmentés és egészségtanhoz“ című munkák szem előtt tartásával, s megállapodásáról tudósítsa a tanfelügyelőséget. Ezen ügyet választmányunk a „nevelésügyi bizottság“ hoz tette át megbeszélgetés végett, felkérve annak elnökét, hogy a bizottság véleményét, a közp. választmányhoz terjessze elő. Az 1887. márcz. 9-én tartott választmányi ülésre beérkezett és felolvasott véleményt a választmány teljesen magáévá téve, azt tisztelettel megküldte a tanfelügyelő úrnak.

Egy ajánló iratot állított ki választmányunk Özv. **Váradi Károlyné és Váradi Aurél**, mint a néh. Váradi Károly tanfelügyelő nejeének és fiának, kik ugyanis az „Eötvös alap“ osztó bizottságához azon kéréssel fordultak, hogy bizottság részesítse nevezetteket bizonyos segélyben: Az „Eötvös alap“ osztó bizottsága **Váradi Aurél** egyetemi hallgatót 100 frt. segélyben kegyeskedett részesíteni. Ezek után legyen szabad a körök és bizottságok munkálkodásának eredményeivel beszámolnom.

A központi kör.

Tanítótestületünk központi köre a lefolyt egyleti évben 2 rendes gyűlést tartott a városház nagytermében.

Mindkét gyűlést a tanítóképző intézet dalköre nyitotta meg szabatosan előadott énekkel.

A kör elnöke *Rieger Imre*, jegyzője *Várad Albert*.

Az első gyűlés 1887. február 26-án tartott. Rieger Imre elnöki megnyitójában a tanítóság anyagi helyzetének javítását célzó eszközök és módok jelzésével foglalkozott. Ezután *Dr. Brassai Sámuel* nyug. egyetemi tanár úr és tantestületünk tiszteletbeli tagja által „*Csevegés egyről-másról*” cím alatt írott szellemes dolgozatát olvasta fel *Boros György* tanár úr. A felolvasás közöltetett a „Cs. és I.” ez évi 5. sz.

Majd *Dr. Rózsahelyi Aladár* egy. tanár úr tartotta meg igen tanulmányos szabad előadását, mely „*Az iskola épület egészségügyi szempontból*” cz. alatt egész terjedelmében a „Cs. és I.” ez évi 7. és 8. sz. lett közölve. A gyűlés kezdete előtt *Sólyom János* tartott sikerültnek ítéltetett nyilvános tanítást az I. közs. iskola I. osztályában a számtanból.

A második gyűlés 1887. május 21-én volt. Az elnöki megnyitó után jelentős tétetett azon nyilvános tanításról, melyet *Elek Gyula* tartott a II. közs. iskola fiú növendékeivel a tornaszatból. A tanítás sikerültnek nyilvánítottatott.

Kasztner Janka a tanítónők képző intézet igazgatónője tartott felolvasást a „*Magyar nőnevelésről*.” Felolvasásában szakavatottan értekezik a magyar nők neveléséről, megkapó példákkal illusztrálva a nőnevelés fontosságát. Közölve lett a „Cs. és I.” ez évi 10-ik számában.

A tárgysorozat rendjén *Dr. Rózsahelyi Aladár* egyetemi tanár úr szabad előadása következett volna, de a közbejött akadályok ígértétől visszatartva, helyette *Dr. Imre Gábor* egyet. tanársegéd úr tartott szabad előadást ily címen: „*Némely tanszerekről egészségügyi szempontból*.” Közölve lett a „Cs. és I.” ez évi 11. és 12. számaiban.

Ezután a közp. választmánytól áttett módosított alapszabály tervezet olvastatott fel, mely némi módosítások után elfogadtatott.

A nevelésügyi bizottság.

Ezen bizottság megalakult — mikor működését meg is kezdette — 1886. deczemb. 7-én, s ülésezett 1887. május 3-ig, mely idő alatt tartott összesen 11 rendes gyűlést. A bizottság elnöke *Paal Ferencz* igazg. tanár, jegyzője *Kliss Lajos* tanító volt.

A bizottság 4 gyűlésen keresztül cserélt eszmét az egészségügynek a népiskolában való tanítása felett, mely alkalomból véleményt mondott a néh. *Dr. Széll Lajos* által szerkesztett „*Életmentés és egészségügy*” és „*Vezérkönyv az életmentés és egészségügyhez*” című művekről is.

Időszertegetés lenne a nevelésügyi bizottság ezen nagy gonddal kidolgozott véleményét ez alkalommal ismertetni, mivel az egész terjedelmében a „Cs. és I.” ez évi 9-ik számában közölve lett.

Egy gyűlésen az *Ember János* által írt „*A magyar néptanító anyagi helyzete*” című mű felett mondott véleményt.

Ezen munkával az „*Ungmegyei általános néptanító egyesület*” egy oly mozgalom megindítását célozza — mint átiratában mondja — melynek eredménye a magyar néptanítóság anyagi helyzetének javítása lenne.

Ugy a felhívás, mint *Ember János* műve a kiválmakokat a következőkben sorolja fel:

1. A tanítói fizetés minimuma 400 frtban állapítás-sék meg s e mellett tisztességes lakás adassék az iskola mellett; és ha ez nem adatnék, adassék a viszonyoknak megfelelő szállás pénz.

2. A fizetés országosan készpénz fizetéssé változtatás-sék s a készpénz, mint az adó, úgy szedessék be.

3. Az ötdéves pótlék rendszeressé, mivel az ma csak névleg létezik.

4. A nyugdíj a középiskolai tanárokéhoz hasonló el-látást biztosítson.

5. Kiváló néptanítók képezzei tanárokká, járási és megyei tanfelügyelőkké léptettessenek elő.

6. Készítettessék a tanítók számára szolgálati prag-matika.

Ily irányú követelésekkel kell fellépünk, ha anyagi helyzetünk javítását óhajtjuk, — mondja a felhívás.

A bizottság abban állapodott meg, hogy ugy ezen ki-vánalmaknak, mint a műben letett elveknek elvben való pártolását ajánlja. Elvben, mivel minden egyes óhajt és kö-vetelményt teljesíthetőnek és elérhetőnek ez idő szerint nem vél, s némely pontjának teljesítését nem is kívánja, nem akarván tanácsaival a magyar közokt. miniszter jogkörébe tartozó kérdéseket fejtegetni.

Ezek után hozzá fogott az alapszabály tervezet mó-dosításához, melynek elkészítése 6 gyűlést vett igénybe.

(Folyt. és vége köv.)

Elek Gyula,
tanítótestületi titkár.

EGYESÜLETI ÉLET.

A kolozsmegyei tanítótestület folyó évi közgyűlését október 25. és 26-ik napjain tartotta meg kapcsolatosan a néh. *Várad Károly* tanfelügyelő emlékünnepejével. Az emlékünnepejéről, mely október 25. délelőttjét foglalta le, lapunknak 16-ik (*Várad*) száma emlékezett meg.

A tulajdonképeni közgyűlés október 25-én délután 4 óraker vette kezdetét a tanácsház nagytermében, szép közönség előtt. Egyletünk tagjai, társalgyletek képviselői — kik a *Várad* emlékünnepej alkalmából tiszteltek meg bennünket megjelenésükkel — s tanügy barátok nagy száma voltak a közgyűlés vendégei. *Benedek Samu* rövid elnöki megnyitója után a tagok számba vétele történt meg. A közgyűlésre meg nem jelenhető tagtársak igazolása után felolvastatott *Sipos Orbán* biharmegyei tanfelügyelő levele, és az „*Alsófehérmegyei tanítótestület*” átirata, melyekben az igazi érzelem hangján mondják: „*velünk emlékeznek*.” A bizottságok kiküldése után, a tisztújításra vonatkozó szavazatok beadása következett, mi megtörténvén, az első nap tárgysorozata ezzel kime-rittetett.

Este 8 óraker mintegy 50-en gyűltek össze vacso-rára *Nagy Gábor* éttermébe, hol az első pohárköszöntőt *Kozma Ferencz* kir. tanfelügyelő mondotta *Várad Ká-roly* szellemére. Majd *Paal Ferencz*, *Fazakas József*, *Ke-rekes Sámuel* (rimes), *Bede Dániel*, *Iszlai Márton*, *Eszé-nyi Sándor* és többen mondottak felköszöntőket, éltetve a tanítótestületi szellemet, vendégeinket, s az ünnepe-lyünkön magokat képviseltető tanítótestületeket. A ke-délyes vacsora 11 óra után ért véget.

Október 26-án 1/2 10 óraker vette kezdetét köz-gyűlésünk folytatása ugyancsak a városház nagytermé-ben. A tanítóképezde dalköre által szabatosan, hatással előadott Hymnusz elhangzása után a tegnapi gyűlésről felvett jegyzőkönyv olvastatott fel, mely némi módosítá-sok után hitelesítettetett. Ezután elnök felkérésére *Elek Gyula* titkár olvasta fel titkári jelentését. A titkári je-lentés felolvasása után *Kozma Ferencz* kir. tanfelügyelő

állott fel s mondott meleg köszönetet a tanítótestületnek azon buzgó munkálkodásért, melyet a felolvasott titkári jelentés hiven tükrözött vissza. Jegyzőkönyvi köszönetet óhajt szavazni a tisztviselő karnak s azok között Elek Gyula titkárnak a titkári jelentés gondos és lelkiismeretes összeállításáért. A közgyűlés éljenzéssel fogadta Kozma Ferencz tanfelügyelő indítványát s annak alapján köszönetét a tisztviselői kar munkálkodásáért jegyzőkönyvben is kifejezni határozta.

Ezek után elnök a maga és tisztársai nevében megköszönve a bennök helyezett bizalmat, elnöki székét oda hagyta. Korelnöknek Kozma Ferencz kir. tanfelügyelő kéretett fel, ki székét elfoglalva, felszólította a szavazatszedő bizottság elnökét Fazakas Józsefet, a megejtett szavazás felőli eredmény bejelentésére. A jelentés szerint a jövő egyleti évre a tisztviselőkar így lett megválasztva: elnök Benedek Samu; alelnök és a „Cs. és I.“ pénztárnoka Nagy Kálmán; titkár Elek Gyula; jegyzők Solyom János és Körözi József; köz- és Eötvös-alap pénztárnok Dézsi László; könyvtárnok Kolozsvári A.; tanszertárnok Gazsi József, és 20 választmányi tag; az alapítók közül: Szász Domokos, Kozma Ferencz, Benedek Áron, Tóth Tamás, Czirják Albert; a rendes tagok közül: Paál Ferencz, Fazakas József, Dr. Bartók István, Dr. Koch Ferencz, Deák József, Dr. Ferenczi Zoltán, Propper Ferencz, Bőjthe László, Sárdi József, Kasztnér Janka, Schwarczel Adél, Váradi Albert, Molnár József, Bánya Árpád, Balázs K. József. Korelnök az új tisztviselőkart enuneciálva, felszólítja elnököt székének eliolgálására. Most következtek a bizottságok jelentései, melyekből az egyleti vagyonnak hű és pontos kezelése tűnt ki. Ugyanekkor tétetett jelentés azon két nyilvános tanításról is, melyeket Strobel Berta k. a. az unitárius, Váradi Albert a külm. utcai róm. kath. elemi iskolákban tartattak. Mindkét tanítás teljesen sikerültnek mondatott.

A közgyűlés tárgysorozatának utolsó pontja volt a központi választmány által kidolgozott új alapszabály tervezetnek tárgyalása. Az alapszabály tervezet némi javítások után egy általánosságban, mint részleteiben elfogadtatott. Ennek bevégzése után, elnök a gyűlést pár szóval bezárta.

A „háromszékmegyei tanítótestület“ közgyűlése.

A háromszékmegyei tanítótestület október hó 21. és 22-én tartotta közgyűlését Kézdi-Vásárhelyt, a tanács-ház nagytermében.

Október 21-én d. e. 9 órakor egy négy tagból álló küldöttség élén jelent meg Eötvös Károly Lajos kir. tanfelügyelő, kit M. Székely János, testületi elnök üdvözlő beszéddel fogadott, melyre a tanfelügyelő lelkes szavakban válaszolt. A harsány éljenzéssel fogadott beszéd után Szöcs József polgármester üdvözölte a tanító-testületet a város nevében.

Ezután M. Székely János olvasta fel gonddal készített megnyitó beszédét, melyet a közgyűlés figyelemmel hallgatott s végül élénken megéljenzette.

Elnöki megnyitó beszéd után a jövő év május havában Seps-Szt.-Györgyön rendezendő Gönczi Pál vall. közokt. miniszteri államtitkár 50 évi tanügyi pályán töltött működésének ünneplése lett egy disz. közgyűlés megtartásával kapcsolatban kimondva. A rendező bizottság 12 tagból áll, mely azonban tetszése szerint kiegészítheti magát; elnöke: a kir. tanfelügyelő.

„A magyar foglalkoztató tanításmód“ miben létét és czélszerűségét tárgyazo legkitünőbb műre 2 drb. es. és kir. aranyot tűzött ki a kir. tanfelügyelő ur, ki egyszersmind azon óhajának is kifejezést adott, hogy sze-

retné, ha egy, a jubiláns tanügyi munkásságát méltató *óddára* is pályázatot hirdetnének, melyet annál is nagyobb örömmel fogadtak el, miután Székely János kézdi-vásárhelyi ref. pap és Csia György kovásznai földbirtokos 5—5 fírtot bocsátottak a testület rendelkezésére e czéla. A pályázatot az elnökség hirdeti ki. Pályázati határidő 1888. évi márczius 15-ike.

Kiküldetett 3 bizottság: gyakorlati tanítás megbírlására, tan- és humanus intézetek megtekintésére és a hangverseny jövedelmének számba vételére.

Ezt követte a titkár évi jelentésének felolvasása.

Az évi munkálkodás 5 pont alatt u. m. nevelés, oktatásügyi kérdések, igazgatási ügyek, társégyesületek és testületek átiratainak tárgyalása, jótékonyezélu adományok gyűjtése, és végre a tanítói járás köröktől beérkezett önálló ügyrenddel bíró évi munkásság czimmettel feltüntetve; az éljenzéssel fogadott titkári jelentésre nézve határozatotott, hogy a jövő évben megjelenő „Évkönyv“-ben kinyomattassék.

A tárgysorozat következő pontját Sipos Sámuel, léczfalvi tanítónak: „*Minő okok folynak be a nagy mérvű gyermekhalandóságra Háromszékmegyében s mit tehet annak csökkentésére a tanító?*“ czimű gonddal összeállított művének felolvasása töltötte be. A közgyűlés szerzőnek jegyzőkönyvileg nyilvánította köszönetét s kimondotta, hogy a művet a „Székely Nemzet“-ben kinyomatja, és egyszersmind megkéri a közigazgatási bizottságot, hogy külön önálló példányokban a nép között nagyobb mértékben leendő elterjedés végett nyomassa ki; egyuttal küldessék meg egy kérés kapcsán e mű az országos övö egyesülethez is azon czélból, hogy az abban felhozott bajok orvoslása szempontjából tegyen lépéseket ő is arra nézve megyénk közig. bizottságánál, hogy az övö intézetek felállításának ügye testet öltön.

Elfogadtatott az ung.-megyei tanítótestület átiratában foglalt, s a tanítók helyzetének anyagi javítását czélzó ügy a maga teljességében.

Tudomásul vétettek a segély-egyleti titkárnak, pénztárnoknak, valamint a közpénztárosnak jelentései.

Elfogadtatott a jövő évi költségvetés előirányzata, valamint a választmány azon javaslata is, hogy az „Eötvös-alap“-nak a testület 100 fírttal tagja legyen; és hogy a tanítói könyvtár felállítására vonatkozólag a választmány bizassék meg a jövő gyűlés elé javaslatot terjeszteni.

Méhészeti egyesület alakítása iránti javaslatát a választmányának, egyhangulag elfogadta a közgyűlés és annak életbe léptetésével a választmányt megbizta.

Ezzel az első napra kittüzött tárgyak véget értek; közébedre Janosó Dénes-felé vendéglőben gyűlt 80—100 egyén, a hol számos pohárköszöntő mondatott. 7 1/2 órakor az estély vette kezdetét, mely minden tekintetben igen szépen sikerült.

Második nap (okt. 22.) d. e. 8 órakor a felső népiskola III-ik osztályában gyakorlati tanítást tartott Gyöngyösi István, ismertette az *élenyt*. A bíráló bizottság véleménye alapján a tanítás, mint a pedagogiai, mint a didaktikai követelményeknek megfelel, kitünően sikerültnek minősített.

Délelőtt pont 9 órakor a gyűlést megnyitotta M. Székely János elnök.

Felolvastatott a Vajna Károly által gonddal és tanulmánynyal írott következő igen fontos tétel: *A tanító teendője a tanulók vallás-erkölcsi felbressztésére és fejlesztése érdekében*; mely élénk vitát provokált. Határozattá emeltetett, hogy e kitünő mű az „Évkönyv“-be nyomassék ki, írónak pedig elismerő köszönet szavaztatott. Ezen ügygyel kapcsolatban indítványozza Eötvös

Károly Lajos, kir. tanfelügyelő, hogy mondja ki a tanítótestületi közgyűlés, hogy a vallásosság és erkölcsösség tovább fejlesztése szempontjából nyilvánosan és az egyes községek tanítói által felkéri az iskolaszékeket, hogy ezek felekezeti különbségre való tekintet nélkül szintén kérjék meg a lelkész urakat arra, hogy időnkint az iskolába járó tanulók értelmi fejlettségéhez mért *gyermek Isteni tiszteletet* tartsanak. Közgyűlés ezen fontos indítványt egyhangulag elfogadta.

A tan- és humanus intézetek megtekintésére kiküldött bizottság nevében tette meg ezután jelentését Pál Antal, zágoni közs. iskolai igazgató-tanító. A bizottsági jelentés midőn elismerésének ad kifejezést a felett, hogy az „Erzsébet“ árva leány-nevelő intézet, „Rudolf“ kórház, „Stephania“ menház, óvó intézet, felső népiskola s részben az elemi fiú-iskola helyiségei a kor kívánalmainak megfelelnek, addig felhivandónak indítványozza a városi előjáróságot az elemi leány-iskola roszszaságára. Az intézet terméinek sötétsége, nedvessége, alacsonyága, mind oly hibák, melyekből a legveszedelmesebb s az egész életre kiható betegségek származnak.

A hangverseny jövedelmének számba vételére kiküldött bizottság jelentéséből örömmel értesült a közgyűlés, hogy az összes bevétel 142 frt 96 kr.; kiadás: 37 frt 96 kr.; maradt tiszta jövedelem 105 frt.; melyből 100 frt. az „Eötvös-alap“ rendes tagsági díjába felkölteni határozottatott.

A biz. jelentések után Nagy Károly, különböző beszedendő díjak nyilvántartására, illetve nyugtatványozására vonatkozó könyvek tervezetét mutatta be, melyet a közgyűlés elismerő köszönetével, egyhangulag elfogadott. Végezetre M. Székely János elnök meleg köszönetet mondva, Szöcs József polgármesternek, a városi tanácsnak, a polgárságnak a kitiintető fogadtatásért, a terem díj nélküli átadásáért; kir. tanfelügyelő: Eötvös K. Lajosnak megjelenéséért, szakszerű tanácsaiért, és kiváló meleg érdeklődéséért, a hangverseny közreműködőinek, a közgyűlést éljenzések között bezárta.

Gyöngyösi István,
titkár.

I R O D A L O M.

A magyar nép könyvesháza. E cím alatt Nagy István Turócz-Szt.-Mártonban egy, az őszi és téli időny alatt havonként kétszer megjelenő füzetes vállalatot indított meg azon célból, hogy a népet erkölcsnemesítő és hasznos irányú olvasmányokkal lássa el. Az e fajta olvasmányok hiányát már régóta éreztük, azért örömmel üdvözljük a szerkesztő kezdeményezését, ki a *hasznos irányú népies irodalom* úttörője. Sok jó tanácsot hallottunk már, hogy hogyan kellene a gazdákat, egészségügyi ismereteket a nép között terjeszteni, de e tanácsok nem jutottak el a néphez. „A magyar nép könyvesháza“ vállalkozik arra, hogy terjessze e tanácsokat s a népet oly olvasmányokkal lássa el, melyek minden tekintetben csak hasznára válhatnak. A hozzánk beküldött első füzet tartalma: *Az ezermester. Elbeszélés. Községi gazdakörök. A fűtésről. Hasznos tudnivalók.* Ajánljuk a lelkészek, tanítók s a nép minden igaz barátjának szives figyelmébe és pártfogásába e hasznos vállalatot, mely olcsóságánál fogva is könnyen megszerezhető. A 10 füzet előfizetési ára 60 kr., egyes füzeté 6 kr., mely összeg a szerkesztő nevére Turócz-Szt.-Mártonba küldendő.

Számtan az alsófoku ipariskolák számára I., II. és III. füzet, az első, második és harmadik osztály szá-

mára. A legújabb, 1884. július hó 3-án 27,496 sz. a kiadott miniszteri tanterv alapján, a kolozsvári ipariskolák felügyelő bizottsága megbízásából írta Dr. Veress Vilmos, a kolozsvári kereskedelmi akadémia tanára. Lampel R. könyvkiadása Budapest, 1887, 1888. Egy-egy füzet ára 30 kr. Az első és második füzetben függelékül, a mértan tanításához szabályok vannak csatolva. Addig is, míg lapunk következő számában, egyik munkatársunk tollából bővebb ismertetést adnánk, e valóban hézagpótló művet ajánljuk olvasóink, különösen pedig az ipariskolai oktatással foglalkozók figyelmébe.

A „Téli ujság“ című vallásos olvasmányokat tartalmazó képes heti néplap 9-ik évi folyamára vettünk előfizetési felhívást. E lapot 1877 óta a „Vallásos iratokat terjesztő egyesület“ adja ki. Feladata most is az: hogy magyar prot. népünket hitében erősítse; az egyházi és vallásos élet mezején tájékozza; bajaiban vigasztalja; mértékletességre, jámbor életre vezérelje; biblikus s valódi keresztyénségre nevelje s ebben erősítse. Nem csak a felnőtt keresztyéneknek, hanem a kedves gyermekeknek is ad olvasmányokat. S így mind a lelkész, mind a tanító, saját munkáját könnyíti meg, midőn e néplapot terjeszti. Megjelenik december, január, február hónapban minden szerdán. Egy-egy szám ára 2 kr. Tíz példánynál kevesebb megrendelés, a postai szállítás költséges volta miatt nem teljesíthető. Így a legkisebb megrendelés 10 példányra szól, melynek bérmentes megküldéseért 2 frt 60 kr. fizetendő, s így tovább. Tíz példányra egy kis faluban is lehet előfizetést gyűjteni. A lap kiadóságát Hornyánszky Viktor könyvkiadó s nyomdatulajdonos (Budapesten) vezeti, hozzá intézendők a megrendelések. A lap szellemi részének vezetését Csécsi Miklós makói ev. ref. lelkész teljesíti. A vallásos életet fejleszteni törekszik e lap; elterjedése szükséges, a lelkészek és tanítók tehetnek e tekintetben legtöbbet. Melegen ajánljuk figyelmükbe.

„Jósi és Erzsike“ I. évfolyam 11—12. szám. II-ik évfolyam 1-ső szám. E gyermeklap, mely egy év alatt életrealitását igazolta, második évfolyamát is oly avatott szerkesztéssel kezdte meg, a mint azt múlt évi számaival tette. Többször elismerőleg nyilatkoztunk e gyermeklapról s most is azt mondjuk, hogy e lap új irányra tör, mely a gyermek igényeinek úgy tárgyban, mint alakban a legjobban megfelel. A nevelési elvek alapján áll s arra törekszik, hogy a család és iskola közelebb jusson egymáshoz a gyermeknevelésnél való alkalmazkodásban. „Jósi és Erzsike“ alapelve a természetességre van fektetve. Ismeretterjesztő része, egy erkölcsi rovata, valamint élet- és jellemrajzai erősen kidomborulnak. Rövid és könnyed olvasmányai szinte önmagukat ajánlják. Élénk képei gyönyörködtetnek, kedélyes, illusztrált versei mulattatnak. A lapot Gyöngyösi Rudolf szerkeszti. Megjelen Aradon, minden hóban egyszer 16 oldalon. Előfizetési ára egy évre 1 frt 20 kr., félévre 60 kr. E kitiintően szerkesztett és olcsó lapot ajánljuk mindenki figyelmébe. *Első évi folyama bekötve megrendelhető 1 frt. 55 krrért.*

Uj erdélyi képes naptár az 1888-ik szökő évre. Különös tekintettel a vásárok hibátlan kiadására. I. évfolyam. Kiadja Stein János utóda Ormós Ferencz Kolozsvárt. Ara 25 kr. Átnéztük e naptárt, mely körültekintő figyelemmel, tartalmasan van összeállítva. Az olvasmányi rész változatos és nem egy közülök irodalmi becsesel bír, ilyen „A székely csillag“, „Az erdélyi sátoros cigányok lakodalmi szokásai.“ Bartók Lajos, dr. Wliskoeki Henrik tollából. E naptárt ezek mellett olcsósága, csinos és tiszta kiállítása ajánlják legjobban az elterjedésre.

V E G Y E S E K

— *Lapunk f. évi 16-ik (Váradi) száma, melyet a Váradi alap javára számonként 30 kerért. Lehmann és Baldi helyi hírlapközvetítő és könyvkereskedő cég útján árusítunk el: még kapható. E számunkat, mely n. Váradi K. fénynyomatu arcképén kívül Dr. Ferenczi Z. emlékbeszédét is egész terjedelmében közli, ajánljuk az érdeklődők, Váradi K. tisztelői, barátai figyelmébe.*

— Bieger Imrét, a lapok volt derék szerkesztőjét, a vallás és közoktatásügyi miniszter úr a kaposvári főgymnasiumhoz rendes tanárnak kinevezte. Szívből gratulálunk volt szerkesztőnknek s kívánjuk hogy új működése terén is tehetségét és lelkes ügyszeretetét a nevelésügy nagy érdekeinek szentelje.

— *Részvét-irat.* A rongyos-egylet nevében e hó 5-én Jenei Viktor özvegyének részvét-iratot adott át Rózsahegyi dr., Paal Ferencz és Hegedüs István dr. urakból álló küldöttség. Az irat így szól: Mélyen tisztelt Nagyságos Asszony! A „szegény tanulókat segélyző egylet“ hála-adósa maradt egy férfinak, ki alapítója volt, kinek áldozatkész buzgalma, nemes heve az emberszeretet legszebb gyakorlásának módját hozta be egyletünk alapítása útján városunkba, hazarészünkbe. És a kérlelhetetlen végzet súlyos csapása kiragadta e férfit körünkől élete délpontján, férfikorának tetterős tevékenysége, munkássága közepette. Egyletünk vezértelenül maradt; de érezte a hálaadóság parancsoló kötelemét. Midőn folyó év október hó 23-án újból megalakult, mert a megindított emberszeretet buzgalma élt a tagokban: az ő nemes szelleme az emlékezet által megdicsőítve áthatala a közgyűlést. Legelső mit érzett, a hála és kegyelet az elhunyt derék férfit iránt. És ekkor tűnt föl a veszteség a maga teljes erejében, midőn a hálát és kegyeletet az egylet kifejezni akarta. Nem tehet egyebet, mint e hideg sorokban mondja el Nagyságodnak, ki véle a legszentebb érzellemmel örökre összefűzve volt, a maga veszteségét, a maga fájdalmát. Mi ez a Nagyságodéhoz képest; szinte fáj érinteni a sajnó sebet a Nagysád szívében. De a kegyelet, a hálás emlékek harmatozó könnye, csak enyhíti, csak zsongítja a fájdalmat. A fájdalomnak könnyebbítésére szolgál a mások őszinte igaz részvéte. És van a gyászba borult szívnek még egy titkos vágya: az emlékezet által életben tartani azt, kit a föld eltakart. Egyletünk ezt is megtevé, és megtevé az elhunyt emlékéhez legméltóbb alakban. *Dr. Jenei Viktor alap* czimen — bár csekély — de szép alapítványt tett, melynek rendeltetése lesz évenként az ő emlékére egy pár gyermeket téli ruhával ellátni. Azon hála-lás könyccseppek, melyek a gyermekek szemében megcsillannak: hadd porlasszák a Nagyságod szívére súlyosodó bánat iszonyu terhét. És jól esett egyletünknek, hogy ugy a Tudomány-egyetem, jog- és állomtudományi kara, mint az elhunyt által szeretett egyház részéről ugyanaz irányban nyert támogatást. Midőn ezt édes dicsekvéssel fölhozzuk Nagyságod előtt: a vigasztalás szellemujjaival véljük érinteni sajnó

sebet. Fogadja legmélyebb részvétünk ismételt kifejezését és biztosítást arra nézve, hogy elhunyt nemes férje által megjelölt uton, ha kevesebb tehetséggel, nem kevesebb jóakarral tovább fogjuk munkálni az emberszeretet szakadatlan munkáját. Maradtunk a szegény tanulókat segélyző egylet rkv. közgyűléséből Kolozsvárt, 1887. október 23. Alázatos szolgálói dr. Rózsahegyi Aladár, elnök. Nagy Kálmán, jegyző.

— Dr. Emericzy Géza, a magyar tanügy szakképzett és kiváló férfa, f. hó 5-én, élete 49-ik évében, Budapesten elhunyt. Nemcsak Igló s a Szepesség gyászolja őt, a magyar tanügy egy jeles harcossát, nevelésügyi szakirodalmunk egyik termékeny munkatársát vesztette el benne. Áldás és béke hamvaira!

— *Halálozás.* Lorentz Adolf zalathnai nyug. kincstári tanító, a koronás esüst érdemkereszt tulajdonosa, Marosúvárt, okt. 26-án, életének 73-ik évében. — Péterffy Mari helybeli róm. kath. leányiskolai tanítónő nov. 7-én, életének 32-ik évében. Béke poraikon!

— *Új tanárképző tanfolyam.* A közokt. miniszter a tanítóképzői tanárok, valamint a tanítónők képzési s felsőbb leányiskolai tanítónők kiképzésére új tanfolyamot akar szervezni s e célból Békey Imre fővárosi k. tanfelügyelőhöz rendeletet intézett, melyben a tanfolyam szervezetének főbb vonásait is megállapítja. A tanfolyam a budai paedagogiumban s a nagy Andrassy-uti képzőben fog szerveztetni, hol a jelöltek alkalmat találnak a szükséges gyakorlati ismeretek elsajátítására. Csak oly képzőt végzett tanuló vétetik föl, ki a képesítő vizsgálatot legalább általános jeles eredménnyel tette le. Egy-egy szakcsoportból évenként csak egy, kivételesen két jelölt fog e tanfolyamra felvétetni. A felvettek a képző internatusban való teljes ellátáson kívül személyenkint évi 200 frt ösztöndíjat élveznek. A tanfolyam 1—2 évig tart. Külön előadásokat nem tartanak a jelölteknek, csak vezetik tanulmányaikat s felügyelnek rájuk. A tanulmányok részint paedagogiai, részint szakkelliek, részint pedig gyakorlatiak. A tanfolyam befejezése után a jelölt vizsgálatot tartozik tenni, melynek eredményéről oklevelet nyer. A vizsgálat tárgyát külön program fogja megállapítani.

— *Intelligens egyének mellékfoglalkozást kapnak,* mely naponta 2—3 frt jövedelmet hajthat és egész művelt, bármily állásu egyének is elvállalhatják e foglalkozást, mely nem sorsjegyek vagy kereskedelmi cikkek kolportálásából, hanem hazafias és politikai természetű, igen érdekes műveknek (általunk közlendő) könnyű módon való terjesztéséből áll. Bővebb értesítést ad: Noszlopy E. Budapest IV. lövész utca 5.

— *Postai küldemények átvétele.* A közmunka és közlekedésügyi m. kir. Miniszter a vall. és közokt. Miniszterrel egyetértőleg rendeletet bocsátott ki a postaigazgatóságokhoz, melyben elrendeli, hogy az iskolai tanulók postaküldeményei, melyek az iskolához vannak czimezve, ezentul csakis egy, az iskolai igazgatóság által megnevezett s arra felhatalmazott egyén által vehetők át, kinek névalírása és megbízatása minden év elején közlendő a postaigazgatósággal. E mindenestre helyes és észszerű intézkedés alól kivetelt képeznek az el. népiskolák.

TARTALOM: Az erkölcs és vallás tanításáról. Dr. Bartók István. — Bölcselmi és népiskolai nevelés tan. Avar. — A magyarországi tanítók országos segélyegylete ügyében. — Titkári jelentés. — Egyesületi élet. — Irodalom. — Vegyesek.